

Om Befolkningens Størrelse i Fortidens og Nutidens store Stæder.

Efter: •Das Wachstum von London• i Vierteljsch. f. Volkswirthschaft.

Blandt alle Jordens Stæder indtager London den første Plads med Hensyn til Indbyggerantal. Efter den sidste i 1871 foretagne Folketælling fandtes der nemlig i Alt 3,885,641 Mennesker i London eller rettere sagt i det londonske Politidistrikt, der vel omfatter noget Mere end selve Byen, men alligevel ikke Mere eller Andet end hvad der i økonomisk Henseende maa regnes med til London. Ved den næstforegaaende Tælling i 1861 fandtes der paa det samme Omraade 3,222,720 Mennesker. Forøgelsen i Tiaaret 1861—71 beløb sig altsaa til 662,921 eller for hvert Aar gennemsnitlig til 66,292 Mennesker. Da de engelske Folketællinger imidlertid finde Sted i April Maaned, og da der hidindtil ikke foreligger nogen Grund til at antage, at den aarlige Tilvæxt i Indbygger-tallet skulde være i Færd med at tage af — hvilket i alt Fald ogsaa de ugenlige og aarlige Beretninger fra Politiet bestemt modbevise — kunne vi til det i 1871 udfundne Tal endnu føje tre Aars Forøgelse, og London maa derefter i Foraaret 1874 have haft 4,084,517 Indb.

Det er første Gang Jorden har kunnet opvise en By, der ogsaa i økonomisk Henseende udgjør en Enhed, paa

fire Millioner Indb. Vel kjender man, saa vidt vides, ikke Størrelsen af Befolkningerne i Theben eller i Memphis, i Babylon eller i Ninive; men betænker man hvad der berettes om Babylon og Ninive, hvorledes det store Fladerum, som disse to Byer indtog, for en Del var udlagt til Marker og Haver, hvis Afgrøde skulde give Beboerne tilstrækkelige Subsistensmidler til at kunne modstaa langvarige Belejringer — betænker man dette, vil man let kunne indse, at der for disse to Byers Vedkommende ej kunde være Tale om en Befolkning paa fire Millioner Mennesker, ikke fordi der jo nok kunde blive Plads indenfor Murene til saa mange Beboere; men alene fordi det ikke vel er tænkeligt, at Afgrøden af et Areal paa højst 17 □ M. skulde kunne strække til til saa mange Menneskers Fornødenheder selv for en kort Tid. Til Sammenligning kan det anføres, at London i det Omfang, for hvilket de ovenanførte Folketællinger gjælde, indtager et Fladerum af 441,587 Acres eller af mere end 30 □ M. Det gamle Rom skal ved Slutningen af Vespasians Regering have bragt det til at have 1,600,000 Indb. og have bevaret denne Størrelse i det Mindste til Hadrians Død, ja maaske endog til M. Aurel. Antonins og Septimius Severus's Tider. Men det er ogsaa det højeste Tal, man efter hvad der findes af bebygget Areal baade indenfor og udenfor Murene kan naa til, og endda lades derved ude af Beregning den Omstændighed, at Rom efter den store Brand under Nero fik bredere Gader, end den forhen havde haft. Alexandrien, som ogsaa engang for en Tid var den gamle Verdens største By, kan i et ethvert Fald efter det Rum at dømme, som den indtog i sin Velmagtstid, og som omtrent, saaledes som det endnu kan ses, var $\frac{3}{4}$ M. langt og $\frac{1}{2}$ M. bredt, aldrig have haft

mere end en Million Indb. Antiochien var endnu mindre, de fire Kvarterer eller Kommuner, af hvilke den bestod, indtoge ikke engang saa stort et Fladerum som Alexandrien. Karthago og Syrakus havde i deres Glansperiode, efter hvad der er os bekjendt, hver 1,600,000 Indb. Konstantinopel har aldrig nogensinde i Oldtiden været nogen meget folkerig By, den tog igjen af allerede paa Justinians Tid og havde, da den blev erobret af Tyrkerne i 1453, kun 100,000 Indb.; sin største Befolkning har den først faaet nu under det tyrkiske Scepter, dog derom nedenfor.

Af Nutidens Stæder have de store Byer i Kina og Japan længe været ansete for folkerigere, end de nu vise sig at være, efter at man bedre har lært dem at kjende. Peking f. Ex. skal nu kun have lidt mere end $1\frac{1}{2}$ Mill. Indb., tidligere har den imidlertid været større; thi hele store Partier af Byen, hvor det er øjensynligt, at en anselig Menneskemængde forud har bygget og boet, ligge nu øde, og det er meget rimeligt, at den i sine Velmagtsdage, da Alt indenfor Murene var bebygget, har haft en 2 til 3 Millioner Indb. Sutscheufu, der ligger i et tætbeholdt Distrikt og er den mest blomstrende af Kinas Byer, har nu flere Indb. end Peking, dog ikke flere end 2 Millioner, og har aldrig haft de 5 Millioner Mennesker, som Beretningerne endnu i dette Aarhundrede har villet tillægge den. Nanking er ved Borgerkrigene bleven sat meget tilbage, den har ikke engang en Million Indb. nu, tidligere har den haft næsten 2 Millioner, saa vidt man tør slutte fra de talrige Ruiner, der nu optage mere end en Tredjedel af Byens Territorium. Jeddo i Japan, der hidtil synes kun at være i Tiltagende, har nu ligesom Peking $1\frac{1}{2}$ Mill. Indb. I Ostindien, hvorfra man, takket være den engelske

Statistik, allerede har ganske paalidelige Oplysninger, staar nu en ny By, Kalkutta, øverst. Den blev engang anslaaet til at have 1 Mill. Indb., men skal efter den sidste Tælling tillige med Forstæderne kun have haft 616,249 Indb. Delhi har engang som Stor-Moguls Residens bragt det til 2 Mill., nu har den kun 150,000 Indb., Agra kun 125,000, og den hellige By Benares, har ligeledes kun 200,000 Indb., medens den paa Grund af de mange tilstrømmende Pilegrime gjør Indtryk af at være en folkerigere By.

Interessantere er imidlertid en Sammenligning mellem London paa den ene Side og Europas og den europæiske Kulturs Stæder i den ny Verden paa den anden Side. Næst efter London kommer her Paris med 1,825,274 Indb. Vil man tage hele Seinedepartementet med, der er 8,64 □ M. stort, faar man dog kun 2,150,915 Indb., og selv om man — hvad der iøvrigt af økonomiske Grunde er utilstedeligt — vilde regne Seine og Oise Departementet med, der ganske omslutter Seinedepartementet, fik man endda kun 2,684,288 Indb. Sammenlignet under lige Forhold med Paris, vil London dog have akkurat én Gang saa mange Indbyggere som Paris, hvorhos det for sidstnævnte Bys Vedkommende maa bemærkes, at der ikke siden den sidst afholdte Folketælling har fundet nogen Forøgelse Sted i Indbyggertal, som er af Betydenhed.

Efter Paris følger af den europæiske Kulturs Stæder først New York, der er en farlig Rival for London. New York havde efter den sidste Tælling tillige med Brooklyn og Williamsburg paa den ene Side og Jerseycity og Hoboken paa den anden Side i Alt 1,435,000 Indb. Her kan man med Sikkerhed gjøre Regning paa en Stigning, om den end efter al Sandsynlighed ikke er meget betydelig;

men alligevel er London næsten tre Gange saa stor som New York. Vil dette Forhold imidlertid ved den yngre Bys umaadelige Livskraft og Opvæxt ret længe blive uforandret?

Efter New York følger Konstantinopel. Ved en Tælling, som blev forsøgt i Aaret 1864, og som tillige omfattede Forstæderne paa den anden Side af det gyldne Horn og paa begge Bosporus's Bredder, fik man en Befolkning paa 1,075,000 Mennesker; men allerede fire Aar efter mente man, at Forøgelsen havde været saa stærk, at man kunde ansætte Indbyggertallet til 1,200,000. Disse Resultater har man imidlertid i Evropa kun skænket ringe Tillid, de kunne næppe heller andet end være unøjagtige og komme sandsynligvis langt fra Virkeligheden nær; thi det maa erindres, at den tyrkiske Hovedstad er en betydelig Handelsplads, der hurtigt har svunget sig op, og dens Havn er af dem, der have den livligste Dampskibstrafik i hele Verden at opvise.

Derefter følge de to tyske Hovedstæder Wien og Berlin. Endnu har ingen af dem kunnet naa til en Million, selv om man har villet regne det af deres Omliggende med, der i økonomisk Henseende hører med til dem. Wien er efter al Sandsynlighed betydelig nærmere ved Millionen end Berlin og det Forspring, den har, har al Udsigt til at blive større i Fremtiden. I ethvert Fald er London endnu mindst 4 Gange saa stærkt befolket som hver af de to nysnævnte Stæder.

Vi forbigaa alle de øvrige Hovedstæder og større Handels- og Fabrikstæder i Evropa, da de ved en Sammenligning som den foranstaaende ikke kunne komme i Betragtning, og ville nu kun til Slutning sammenligne London med sig selv. De paalidelige Oplysninger om

dens Befolkning datere sig fra det 17de Aarhundredes første Halvdel. Da man nemlig i Aaret 1631 frygtede for Hungersnød, forlangte Gehejmeraadet af Londons Lordmayor, at han skulde opgive, hvor mange Munde der var i Byen at forsyne. Lordmayoren lod derefter Befolkningen baade indenfor og udenfor Citys Mure — altsaa paa begge Sider af Themsen — tælle. Hvorledes man bar sig ad med denne Folketælling, vide vi nu ikke; men Resultatet gjorde Krav paa Nøjagtighed, og det udfandtes, at der levede 111,608 Mennesker paa den venstre og 18,660 Mennesker i Southwark paa den højre Themsbred, i Alt altsaa 130,268 Indbyggere i det daværende London. Paris havde i det 13de Aarhundrede haft næsten lige saa mange Indbyggere. Under Henrik II, i det 16de Aarhundrede, havde Frankrigs Hovedstad en Befolkning af 210,000 Mennesker, under Hugenotterkrigene og under Urolighederne i det 17de Aarhundredes første Halvdel gik den igjen tilbage, men hævede sig under Ludvig den Fjortendes Regering igjen hurtig og havde da 492,000 Indb. Ogsaa andre evropæiske Stæder overgik den Gang London i Indbyggerantal. Saaledes havde Venedig efter et officielt Overslag i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede over 200,000 Indb., og Amsterdam havde allerede i Aaret 1622 over 100,000 Indb. og maa sikkert paa Grund af den stærke Fremgang, hvori denne By den Gang befandt sig, i 1631 mindst have haft lige saa mange Indbyggere som London. Om Lissabon fortælles det, at den under Emanuel den Store skal have haft en halv Million; lad dette imidlertid være en af Middelalderens Overdrivelser, saa er der dog ingen Grund til at antage, at den siden den Tid nogensinde har haft under 200,000 Indb. Det der satte Lisabon tilbage var Jord-

skjælvet i 1755, ved hvilket 30,000 Mennesker omkom, og den har, efterat Portugals Stilling i Verdenshandelen er bleven svækket, kun langsomt kunnet hæve sig efter dette Slag.

Under det lange Parlaments og især under Oliver Cromwells Herredømme forøgedes Londons Befolkning stærkt. Med Hensyn til Folketællingsresultaterne fra denne og den følgende Tid maa man imidlertid erindre, at de gjælde ikke blot for City indenfor og udenfor Murene og Flækken Southwark, men tillige — hvad der ikke var bleven taget med ved Tællingen i 1631 — for Westminster og hvad der hørte med til denne oprindelig selvstændige By.

I 1660, da Cromwell døde, var Londons Befolkning allerede voxet til en halv Million, saa kom den store Brand i 1666, der fortærede 13000 Huse, og kort efter Pesten, der, dog kun for en Tid, standsede Forøgelsen af Befolkningen. London var ved den Tid større end Paris og havde i Aaret 1702 naaet til at have 624,000 Indb. Vi springe derefter et helt Aarhundrede frem i Tiden. I Aaret 1801, da de systematiske, tiaarige Tællinger toge deres Begyndelse, fandtes der i det Omraade, for hvilke de nye Dødelighedslisters vare blevne indførte, og som omfattede 5 □ M., 958,863 Indb. Paa det samme Territorium fandtes i Aaret 1871 ikke det ovenanførte Tal, der som berørt gjælder for et større Omraade, nemlig Politidistriktet, men kun 3,254,260 Indb. Fra 1801 til 1871 have Tællingerne paa det mindre Omraade givet følgende Resultater: 1801: 958,863, 1821: 1,378,947, 1841: 1,948,417, 1861: 2,803,989, 1871: 3,252,260.
